

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ДНІ НАУКИ ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2016

**МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(20-21 квітня 2016 року)**

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА 1

ФЕНОМЕН СВІДОМОСТІ: ДОСВІД АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Послугуючись метафорою Д. Деннета, яку він виголосив у своїй книзі [Dennett D. *Brainstorms: Philosophical essays on mind and psychology*. – Cambridge: MIT Press, 1981], на сьогодні проблема свідомості є чимось на зразок "brainstorms" не тільки в площині аналітичної філософії, а й на маргінесі когнітивних, суспільно-гуманітарних та природничих наук [The Blackwell companion to consciousness. – Blackwell Publishing, 2007. – 768 p.]. Доречно сказати про те, що проблематика свідомості не є новою для філософського та наукового дискурсу. Закуталізованість же філософської та наукової аналітики проблеми свідомості у XX ст. зумовлена, зокрема, й появою та потребою дослідити та осмислити перспективи та здобутки розвитку "штучного інтелекту", когнітивних наук тощо.³ Важливість і невимірюваність поняття свідомості породжує чимало точок зору аби наблизитися до розв'язку цієї давнішої проблеми, "останнього бастиону традиційної філософії".

Особливо необхідно заактуалізувати увагу на проблемі свідомості у її реалістській та антиреалістській репрезентації. Чому постає питання такого характеру? На нашу думку, осмислення та усвідомлення реальності як такої із необхідністю передбачає існування суб'єкта пізнання. Відтак, розуміння об'єктивної реальності як незалежної від поглядів, думок, вподобань тощо суб'єкта пізнання вимагає поставити питання про онтологічний феномен свідомості, визначення істиннісних значень висловлювань, що містять ментальні терміни.

Аналітика феномену свідомості не є новою, у ній ми можемо виокремити декілька основоположних стратегій або парадигм, які акцентують увагу на тому чи іншому аспекті його дослідження. Так, зокрема, О. Косілова [Косилова Е. В. *Философия и психология о сознании* / Е. Косилова // *Методология и история психологии*. – 2009. – Т.4. Вып.1. – С. 25-45.] виокремлює декілька парадигм у філософії свідомості: картезіанську, трансцендентальну; феноменологічну і "сучасні наукові парадигми" (логічний біхевіоризм, матеріалізм, діяльнісний підхід, психоаналіз, аналітичну філософію свідомості тощо). Авторка певна того, що аби дати адекватну дефініцію поняттю "свідомість", необхідно розрізняти суб'єктну та безсуб'єктну складові психіки. Редукуючи філософські теорії свідомості до той чи іншої психологічної школи, О. Косілова висуває, що психологія як емпірична наука принципово не може вивчати таку здатність свідомості, як трансцендування, яку вона віддає на поталу філософії. Відтак, зауважується, із чим не можна не погодитися, що

³ В цьому контексті проблема свідомості постає не тільки як спекулятивна, а здебільшого – як практична, розв'язок якої можливий, на нашу думку, лише у міждисциплінарній синтезі науки та філософії.

як для психології свідомості, так і для її філософських теорій, необхідна побудова такої "базової" парадигми, яка б враховувала принципову неповноту у дослідженні феномену свідомості.

Д. Дубровський [Дубровский Д. И. Проблема сознания: опыт обзора основных вопросов и теоретических трудностей / Д. Дубровский // Проблема сознания в философии и науке. – М.: Канон+, РООИ "Реабилитация", 2009. – С. 5-52.] поставлену проблему розглядає з універсалістської позиції, закріплюючи її у класичній термінології ідеалізму, дуалізму та матеріалізму. Тим не менше, запропонований ним "інформаційний підхід" є оригінальною концепцією, яка посідає чільне місце в традиції осмислення феномену свідомості та суб'єктивної реальності, вістря критики якої направлене в тому числі і на здобутки аналітичної філософії свідомості [Дубровский Д. И. Сознание, мозг, искусственный интеллект / Д. Дубровский. – М.: ИД Стратегия-Центр, 2007. – 272 с. та Дубровский Д. И. Проблема "сознание и мозг": Теоретическое решение / Д. И. Дубровский. – М.: "Канон+" РООИ "Реабилитация", 2015. – 208 с.].